

Unha casa de acollida

Benigno García Casalderrey

De todos nós é coñecido o fenómeno da emigración galega a América.

A xente, coa arela de mellorar as condicións económicas da súa vida, e tamén a dos seus, emprendía o camiño da emigración.

Tal foi o caso de moitos veciños de Lérez, e mesmo doutras parroquias limítrofes, que dirixiron os seus pasos cara a América do Sur. Arxentina, Uruguai e Brasil foron os países maioritariamente elixidos.

Arriscábanse a esta aventura migratoria empurrados polas circunstancias arriba citadas, pero tamén coa tranquilidade de que alén do mar océano case sempre había alguén que te agardaba. Non ías estar só en terra allea.

Sobre este último aspecto quero facer unha sinxela lembranza dun matrimonio de Lérez que aló pola década dos anos cincuenta acollerá na súa casa de Montevideo a un importante número de veciños que tomaron a decisión de emigrar.

Hipólito Ramón Casás García, que nace en 1899 na Gándara, casa en 1923 con Peregrina Cancela Costado,

que vén ao mundo en 1900 na Torre, ambos os dous lugares da parroquia de Lérez.

Ramón, tal como o coñecían familiarmente, tiña por oficio labrador e as terras que posuía eran poucas e non daban para o sustento da familia, que axiña se incrementou coa chegada de dúas fillas: Peregrina e Mercedes. Así que, diante desta situación, decide ir a América.

Un día do verán de 1926, e con só 27 anos, sóbese en Vigo a un barco trasatlántico. Ía cara un mundo de ilusión e esperanza. O Uruguai, onde residía o seu cuñado José Cancela.

Xa alí, adícase a todo o que cadra, pois o seu oficio de Galicia de pouco lle valía. Pero non tardará moito en introducirse na profesión de *lechero*, ou sexa repartidor de leite envasado a domicilio cunha carruaxe tirada por un cabalo. Máis tarde mercará unha "camioneta".

Dado o seu carácter, decidido e emprendedor, vai progresando economicamente. Aforra uns cartos, merca una casíña na rúa *Justicia* nº 1824 de Montevideo e decide

montar o seu propio negocio. Xa é o momento de reclamar a súa dona e fillas para onda el. Estas emprenderán a viaxe dende o porto de Vilagarcía de Arousa o 28 de novembro de 1929. Alá aínda ha ter dous fillos máis: Coca e Julio

No seu negocio, que viña ser como aquí un *ultramarinos*, axudarlle a súa muller. Logo iranse incorporando as dúas fillas maiores. Prospera e, pouco a pouco, a súa situación económica irá en aumento. Esta circunstancia vaille dar a oportunidade de facer en 1950 unha viaxe á súa terra natal, onde vai pasar unha longa tempada, que lle permitirá constatar que a situación da economía de moitos dos seus non é moi doada.

Quizais por este motivo, volta coa firme convicción de comezar a reclamar para o Uruguai a xentes da parroquia que tiñan, case sempre, algunha relación familiar, xa fora con el ou coa súa dona.

Cabe aquí facer unha breve explicación sobre o feito da **reclamación**. O termo non era oficial, senón que un xeito coloquial de referirse a un procedemento administrativo.

As casas natais de Ramón e Peregrina respectivamente

Diante da *Dirección de Emigración de la República Oriental del Uruguay* formalizábase un expediente no cal figuraban os datos da persoa que “reclamaba”. Por suposto os datos do “reclamado”. Era fundamental poñer o oficio que tiña, pois, segundo fora este, podía axilizar os trámites.

Dado que este señor “reclamou” a moita xente e co fin de non levantar receos na *Administración uruguaya* recorreu á artimaña de pedirlle a amigos e coñecidos, que tiñan algún tipo de negocio ou empresa, para que lle asinaran como que reclamaban á citada persoa porque a precisaban para realizar traballos. Temén recorreu a donos de *quintas* e *tambos*. Este último negocio, aínda que valía para calquera, solucionaba doadamente o problema dos que no apartado do oficio poñían agricultor.

Todos estes trámites eran fundamentais para obter o *Permiso de Radicación*. Despois alí traballaban no que mellor sabían ou podían, pois as autoridades uruguaias non eran rigorosas na esixencia do seu cumprimento.

Outro aspecto a destacar no desenvolvemento dos trámites era a obriga de que o “reclamante” se comprometía a axudar con vivenda e alimentación mentras que o emigrado non comezaba a traballar ou se vía en situación precaria, que por desgraza tamén había.

Así que, por aquel entón, arriscarse a emprender a longa travesía cara unha terra descoñecida facíase coa seguranza de que alén do mar sempre había, na maioría dos casos, a faciana de alguén coñecido que te agardaba e te ía guiar polo entramado das rúas dunha urbe que aos ollos dos recién chegados se antollaba inmensa. Daquela Montevideo era unha cidade dun millón de habitantes e a súa superficie estimábase en 6700Ha polo tanto o temor sempre era menos ante esta seguranza.

A maioría de nós temos unha idea de como eran as despedidas aquí. Unha mistura de consellos e abrazos coma querendo reter ao ser querido que se vai. E logo, no intre do embarque, viñan as bágoas. Xa se sabe como somos os galegos.

De tanto que chove a auga métese nos ollos e de vez en cando abrolla.

Cousa distinta era a chegada. Así como o barco se ía acaroando pase-niño ao peirao, cadaquén dende a borda ollaba con ansia para albiscar a faciana ou facianas dos seres que aló agardaban por un. Inda ben non se lograba, veña a facer acenos coas mans os uns e os outros. Todo era ledicia.

Superados os trámites aduaneiros viñan os abrazos, bicos, verbas agari-mosas... Unha enxurrada de emocións. E todo isto “aderezado” polo inmenso balbordo portuario.

Despois, pasados xa os intres das emocións, tocaba tirar para a casa dos que te foran recibir. Xa alí, máis sosegadamente, íanse dando novas da familia, dos veciños ou da vida en xeral da parroquia e de seguido tocaba o reparto de agasallos que os da terra mandaban. Hai que dicir que case nunca faltaba a botelliña de “caña”.

Ao día seguinte, ou seguintes, comezaba unha pelegrinaxe polas casas dos familiares ou veciños, alá radicados, para a entrega dos agasallos que os de acá, aproveitando a viaxe, remitiran para os seus de alá.

Como non todo era festa, logo tocaba tomar contacto co lugar do traballo. O normal era que isto sucedera, o máis tardar, ao terceiro día de estar alí. Desgrazadamente, ás veces, había que agardar algo máis e era aquí onde aparecía a loable función da *casa de acollida* que da motivo ao título do artigo, pois residía nela durante o tempo.

Esta pelegrinaxe migratoria dará comezo coa chegada a Montevideo do primeiro “reclamado”, Eulogio García Pereira. Dado que aquí xa era unha persoa con experiencia no mundo da construción, axiña atopa

A aduana de Montevideo que foi inaugurada no 1931

O trasatlántico Alberto Doderó foi un de tantos buques que se adicaron ao transporte de emigrantes.

traballo. Esta cualidade levarao, a non tardar, a ser encargado dunha acreditada empresa constructora. Xa é momento de reclamar para onda el a súa dona Elvira. Semella, dalgún xeito, coma que o proceso xa iniciado tempo atrás polo personaxe principal da historia volvera a repetirse.

De seguido, coma se dun proceso encadeado se tratara, iranse engadindo a esta xeira de veciños.

Ramiro Piñeiro Tobío, Emilio Hermida Magdalena (Milucho o Redabouxo), Sabino Costado Fariña,

Manolo Lores, Telesforo (Foriño) Tilve García, Diego Lores (fillo), Faustino (Tino) Piñeiro Tobío, Perfecto (Nacho) García Ruibal, Francisco Abilleira e señora, e pode que alguén máis que agora non me ven á memoria. Case sempre ían sós, logo, pasado un tempo e segundo as circunstancias, algúns pediron que fora a parenta.

Hai que dicir que poucos destes voltaron. Que se saiba só o fixeron Ramiro Piñeiro, Eduardo García, Diego Lores e Sabino Costado, xunto coa súa dona e fillos.

Outros ficarón alá por sempre. Non foi por problemas económicos fundamentalmente, senón porque no Uruguai atoparon aquela estabilidade económica que os empurrara á emigración. Alí asentaron, botaron raíces, criaron amizades, etc. Xa se sabe. É difícil deixar a terra que te acolleu e che deu para comer.

Tamén houbo quen, por desgraza, non puido volver. Tal é o caso de Faustino Piñeiro, irmán de Ramiro, que por mor dun desgrazado accidente laboral faleceu en Montevideo ao pouco de chegar.

Cabe xa, para ir rematando, citar que a moiría deles mantivo unha relación de convivencia social que se reflectía nas reunións con motivo de celebrar festividades de acá. O San Salvador, O Santiaguíño, O Nadal, e outras.

Algo si é certo. Endexamais deixaron de pensar na terra

Unha celebración na que aparecen Peregrina e Ramón, en segundo e terceiro lugar pola esquerda, xunto a outras a persoas citadas no relato.